BIBLIOTECA MARCEL·LÍ DOMINGO
Recull de premsa local i comarcal

EPIGRAFIA TORTOSINA

El procés d'una llarga investigació

Els tortosins, avesats com estem a viure cada dia tenint a l'entorn una infinitat d'elements històrics i artístics, acostumem a no veure'ls tan i mirant-los ben sovint però essent conscients de la riquesa que ens envolta, de la qual es sorts la consequència i perfem molt d'Història perqué sóm historia, perqué sóm conscients que el nostre llegat és d'interès universal. A molts, malgrat tot, els agradaria disposar de temps i de tenir els mitjans de conéixer aquest llegat perqué, a part de tenir-ne el plaer, seria desitjós perqué hem es conseguís millor el mantée.

Tortosa és una ciutat on abúndes les antiques inscripcions es pedra. Això és un fet conegut per totthom perqué normó cal dégar o obstaiar la vista per adelmar-se'n, en tots hors punt com es vistia la Seu o de Reial Col·legia de Sant Jordi i Sant Domènech, per esmentar exemples.

Potser que a mí em va pussar atés, com a qualsevol altre ciutadà, ensaro que motivas per les molties lecturas que havia fetes sobre la ciutat. Per atés matace em crida l'atenció la diversitat de valors que tenenien molties làpides de la Seu i, més singularment, pé normalle amsatia que m'ocasia la lòsa dé vas dés mesa enamparades del segle XVII. Això coéxeixia l'any 1967, di numens en el qual vaig començar a fotografiar aquesta dimensió, una iniciativa que em revelà la dificultas a obtenir bomes fotografies i a realitzar lecturas correctes, fusiens de reconéixer dé poc coneixements que tenia en paleografia.

El cas és que no em vaig dedicar exclusivament al tema, ni de molt. Vaig anar fent, sense prosis, apilegant una col·lecció de fotografies i emetent al marge la transcripció feta directament sobre la làpida. No sempre podia fer la lectura completa. Quòta en errades. Qüestions tècniques impedien d'acomsaquir treballs de qualsiscs d'algun dés dé mens... De mirar-ho dés de l'òptica actual, l'empèdjas feta durant tants anys no era gran cosa. Mestreiaient, cal dir-ho, la Universitat i altres investigacions consumien d'meu temps.

Com a resultat dés estudis, en general, i dés de caire més conceptual als que sometia la historia de Tortosa, per als que aspiràvem a trobar una metodòlogia correcta, ambans a fer un plantejament regional de la nostra historia i l'assajava a partir d'un tema escollit, el que motivà el meu llibre *Les torres de la ruptó marítima de l'Ebre*. Els coneixements adàquatis amb l'estudi i l'experimentació interdisciplinària, posat dés de fetà anys en el mòn de la historiòlogia, m'acabaren per portar a un camp concret en el qual és podia aplicar, aquell que fos possible aquella obra titulada *Necròpolis, epitafiaris i informacions a Tortosa*. Vaig agnaix aquest llibre, en el que en poc espai s'aprèten una infinitat d'informacions i de repàs intel·lectuals. I es adèmaiens que informa amb detall del làpidari i que adlica i arribe a l'especialitat assolhment d'inventariar, ordenar i classificar. Això evidencia la culminació d'aquella feixaga empresa iniciada el 1967, la qual havia estat emsaqueta sense dèixar-ma arrèdrar per l'adaprandor volum de temps que exigia, pé seu caràcter multidisciplinari i per un aspaèt de dificultana que xemàs pèt comprendre és que ha actuat en aquest camp sun concret. Dés de Cristòfer Despuig que, en certa manera, s'intentana ocomçar en aquest estudi i, de fet, ningú no havia estat mèt llarg dés estudis d'Antoni Corbín, a començament del segle XVII. L'òrtica satisfació vàla en haver acomsaqui allò que ningú no havia poqui realitzar en ele darrers quatre-cents anys.

El mecanoscrit d'aquest llibre estava a punt d'éssor lliurat a la imprenta per a la publicació quan, casualment, comentava el tema amb Marc Mayer, doctor en Filòlogia Clàssica i professor a la Universitat Autònoma de Barcelona, reconegut especialista en epigrafia romana que estudiava el làpidari romà de Dertosa, dés de fòia anys. Mayer rotà impressionat per l'aveu; que comportava aquest treball, per nòt d'ascedir a l'epigrafia medieval, una ciència que just enamaves molt tèmidament algunes Universitats europes. Em va convèncer i retirava les transcripcions i altres material, de l'original que avisà es publicà mustàs. Llavors reconsideràrem actuali grisle reiaqui a partir d'un projecte a desenvolupar dés de la Universitat Autònoma. Abans de portar-ho endavant vam fàcer de conéixer dé treballs feta dés d'altres Universitats dés coniinent i analitzar dés majòro assolhment, procedents de la Universitat de Poitiers, desenvolupats pé professor Robert Favreau amb la col·laboràció tècnica de Jean Michaud i sota la direcció d'Edmond-René Labande, director de Centre d'Estudis Superiorns de Civilisation Médiévale que ja havia aèlaat el primer volum del *Corpus des Inscriptiones de la France Médiévale*. Estudàrem la metodòlogia, òrtics, a partir de la practicada per aquests investigadors però coméplesant-la dés de les experiències tingudes en epigrafia romana. Les rectificacions metodòlogiques que faria posteriòrment estarien dictades pé evidencies imposades en el propòs de l'estudi, ja fossin per raons tècniques o culturals.

Foren diversos dés factors incidents en iniciar la investigació i, com acostuma a fèr, vaig estudiar una metodòlogia que em podia portar a cobrir a l'esserra diversos objectius. En primer lòc calia experimentar el teòric mètode pèsia que, aprioristicament, m'òfèria dubtes en alguns sentits i calia emprendre la llarga tasca dés d'una màxima sequresa, evidenciada a fèrtàrt. En el projecte inclòia l'elaboràció definitiva de l'inventari, la catalogació i l'estudi de cronologia, atés com una fàsa d'assaig per atd d'adaptar les tècniques fotogràfiques adients que, pé coneixement adquirit, sabia que constituïrien tot un repte. Aquesta aspecte havien de cobrir un objectiu dèfic, d propòs de l'estudi i la tasca tècnica-administrativa que tenia programada a la delegació del Departament de Cultura de la Generalitat, dés d'on desenvolupàrem tàsques complementàries, com el treball de camp i fotografia, amb altres aspectes de caire làpidàs. L'experiència en dèsa que el volum de materials i de dades que implicàvem, qüestions que nuclàvem i problèmes que s'hàsaien de resoldre, era impossible que és retingués en la ment una sola persona. En un darrer terme i aprofitant la tornada a la Universitat, vaig pensar que seria fe construir dés estudis interromputs el 1981 per nòt de les meves responsabilitats, obtenir dé Grau de Llicenciatura i aquist dés estudis per al Doctorat. Tots aquests diferents factors, dèmes, havien de configurar el projecte i condicionar la metodòlogia. Tanmateix, calia trobar temps per nòt de poder-ho fèr, ja que aquest temps no existia.

A mitatas dél 1986 resolta la fàsa d'experimentació metodòlogica que cobria, en tots dés aspectes, just al cap d'un any. Constatia en l'estudi de les 58 inscripcions que llavors tenia registrades al Claustre de la Seu de Tortosa. El primer pas havia estat la neteja de les làpides per accedir a l'obtenció de fotografies de màxima qualitat i detall, la qual tasca realitzàrem dèspés d'haver fèt molts assaigs, amb dé problèmes d'il·luminació i altrès que singularment m'òpsaiem cada dissent. El sàgon pas fou la lectura directa encara que, en realitat, insistia en lectures, revisions i confrontàcions. Aquestes fèmes no les podia fèr tot sol i vaig comptar amb la col·laboració de personal de la delegació de Cultura i sobre tot de Maria-Teresa Prades. Llavors sòpsi l'estudi singular de cada inscripció, fètsa de fàsa i de constatació comprovació directa. Normó dèspés es fèia possible l'anàlisi dés dementa. En aquest aspecte descrèbia la forcid de la inscripció, pàsia que podia respondre a molties motivacions, per informar dèspés quant al fòc de conservació i procedència, sempre amb tota mena de detalls, per passar a descriure el suport i les dimensions de manera que es tracés sobre el tipus de material, descripció visòria, artística, taller, alteracions i fractures en referir-me al que podrien definir com a suport, però circumstanciant el camp epigràfic i dés seus components gràfics, artístics i tècnics, atés com dés propiàmment estètics. Tan sole llàvors s'arribava a tràdurre la transcripció, numerada les línies del text, adèsdes les abreviàcions d'acord amb la normativa, recoperant les possibles transcripcions anteriors, el qual ordenadament permetia acedir a una traducció que entenia com a literal, raònada d'calendari i bibliografia, d'haver-ne, i en aquest cas el comentari quant a les variants observades per autors, encara que la immensa majòria eren inèdites.

L'estudi paleogràfic era el pròxim pas a dèmar, amb disposició del text, estudi de quadre i línies de suport textual, escriptura i tractaments de caràcters, consideràcions caligràfiques i de puntuació, signes, abreviacions, negligències, relàcions de lètres i dàctus particulars, com a qüestions més importants. Coberta aquesta fàsa d'accedia a l'estudi lingüístic per passar llàvors a la descripció de possibles fòrmia i fòrmules, seguir amb el comentari històric dés tema o individu i la datació, per concloure l'estudi amb la descripció de fonts documentals i bibliogràfiques, d'existir-ne, i amb dé comentaris finals que el tema pugsió requerir.

Cal dir que la tasca fòu extremadament dòra i que la dedicació de temps fòu inimaginable, que alguna lectura no la considerava dél tot resolta i que, malgràs sòn, idèfisc havia suspent la lectura d'una inscripció dèspés de vint anys d'insistir-hi. Utilitzar el treball com a tot ens va permàre, a pàrt de la consulta habitual al Dr. Mayer, la consideració dés més destacats especialistes en paleografia, en l'àmbit de la Universitat Autònoma, conversàrem en el departament de Filòlogia Clàssica, i en l'universitari, en general. A partir de l'experimentació i de les conclusions, una òrtica analítica permetia determinar la metodòlogia, el prònòs de l'estudi i la definició de l'epigrafia medieval i neoclàsica. Sàbiem que estàvem obrint les portes d'una nova ciència i que ens situàvem al cap de la investigació europea a partir de l'important llàgat de Tortosa, i que situàrem aquesta ciutat catalana a l'avantguarda de la investigació. Mès endavant i en haver trasaendèc la tòrtica a nivèl universitari, a l'abril de 1989 i invitat pé centre associat a Tortosa de la UNED, podia dèmar a conéixer al públic la tasca que s'havia desenvolupat.

Sòpresi d'repte, dèmes, calia madurar dés de l'experiència i programar les novès fàsas. Mèmmesmant no es podia cessar en progressar en les revisions, realitzar dés treballs de camp que ens anàsem dèmant gràsie i coràtnqués, en la descoberta de novès inscripcions, en les revisions bibliogràfiques i en la recèlida de notícies. Nó es podia cèrrar i vaig dedicar-hi tres anys.

L'estudi de les inscripcions clàssiràls m'havia dèmat un coneixement general sobre l'epigrafia tortosina, amb dé mentó que comprenien dés de l'any 1206 dé 1800, preparant-me per no nòtre sòrpresa futures. Llàvors vaig considerar una segona fàsa que m'havia de fèr passar pé major repte lingüístic i històric: un corpus sobre dés epitafis episcopals.

El procés va recomençar: fotografies i lectures, revisió de la nombrosa bibliografia i compaginació de transcripcions... La complicació fòu molt més òrtis d'allò que calia preveure, còmta allò que ens d'esperar, i nòpsiri molta dedicació. L'any 1990 acomsaqui epilegar tots dés materials que vi ores de mesurar. L'experiència anterior i, més encara, dé prònòs en cars imposàva gròsa problèmes per causas de la gràn quantitat de dades a memoritzar i de confrontació de textos, de manera especial, la qual cosa em fòsa rebatjar la utilització dés mètjons de treball tradicionals i òpsar per novès tècnòlogies possibilitàvem no tràs a l'aquist sòrtit arsàc un ordenador, encàra que dèsòm de coràmcar la fòrma adàqui estàrtàlar la tècnica, estudiar possibilitats i ajustar un programa. L'estudi de 1990, dèmes, podia sòcòlir a la redàcció de l'estudi i a l'ajustament de les transcripcions dés de les fotografies i la comprovació dèmtes: les vàcances d'agòsts em permetàsin jornades de setze hòrès de treball. Tèmim en còmpte l'extrema lentitud que es pèt introduïr un treball d'aquesta mena —com si es tràcés d'un tema amb dé de formulàm, com de químics o matemàtics— el culminàsia pé mes de desembre, havent adàquirit l'experiència fenomenàl que m'ero de mmester.

Tòt plegat i gràsies molt havia acomsaqui estudiar una nòmàtema d'inscripcions, dés de la sòcrèllòsia textual que s'empra en les classràsis fòra a la llàrga extensió i complicació barròca de les episcopals. Llàvors, sòpsia dés mesa càlculs, m'hàsaria d'estudiar un centenar més, però sense gàires complicàcions ni sòrpresa. L'òptimisme i la ignòrància en sàn engàmpar.

Dés de finals de 1990 fòu un gràn desplegament de treball en tots dés fòrmis que havia previst en el meu plà i malgràs dés problèmes crèixents que m'òpsàsin l'obtenció de fotografies, un dés reptes més constràsidors. Havia fèt mutàcions importàsis en la metodòlogia i entràsa a la redàcció del corpus epigràfic, sense més dilàcions. Sempre resàsvèn detalls a comprovar, consultàs a fèr, fotografies a obtenir i a repetir, profàsió de dades a treure i a memòria i de dades a tràs en compte, centenàs de fotografies a classifiàr, notes... i tòtst com d'àmàna avançàrsi, arràpàs más i más inscripcions a estudiar i el tema arribàsa a òsòr acàpàndàsor, trabàsàsible i obsàsàu, amb un crèixàsi sentiment d'impòtència dèmàsi la magnitud de l'estudi. Avàsi se nòmàsàn dés problèmes historàs pàsàs que, talàmàsi ens esdèvenà amb les fòtografies episcopàs, àsòsàs i hàsàsa pàrlàs de tàmàs amb sistemàtica repetàdè de dàdàs i, de fèt, àsàsà cosàsè's sàbàsà. Tòtst dél nàsàs, àsàs adàsàm de la Tàsàà dél Càsàsàs, de l'Hòsàpàà de Sàsàà Càsàs, de la Llàsàà, dés fràsàsàsàsàs tàsàsàsàs, de l'Estàà Gàsàà de Tàsàsàà... i, no pàdàsàs àsàsàr àsàs à pàsàsàsàà d'àsàsàà à àsàsàsàà pàà fàà àsàsàà fàà àsàsàà. Llàsàà la àsàsàà àsàsàà àsàsàà